Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXX. — Число 181. — Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 7. серпня, 1922.

VOL. XXX. — No. 181. — Jersey City, N. J., Monday, August 7, 1922. — THREE CENTS

ЗЕЛІЗНИЧІ БРАТСТВА ІНТЕРВЕНЮЮТЬ У ПРЕЗИДЕНТА ГАРДИНҐА У СПРАВІ СТРАЙКУЮЧИХ ШАПМЕНІВ

КЛІВЛЕНД, Огайо, 4. серпня. — Три з чотирох братств зелізничих робітників вислали телеґрами до президента Гардинґа, в яких просять його, щоб назначив з ними спільну нараду у справі теперішнього страйку шапменів.

Кім того вони звернулись до Л. Е. Шепперда, голови братства кондукторів, щоби і се четверте братство прилучилось до конференції з президентом Гардинґом.

Братства кажуть, що власники зелізниць хотять зломити юнії шапменів, і тому вважають своїм обовязком стати в їх обороні.

В телеґрамі до президента Гардинґа кажуть, що страйкова ситуація на зелізницях стається щораз гірша і може теж і їх втягнути до страйку. Длятого вони вважають своїм обовязком інтервенювати, і тому просять о нараду з ним в сій справі.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНҐ ПОКИЩО ЗАЙМАЄ ВИЖИДАЮЧЕ СТАНОВИЩЕ У СПРАВІ ЗЕЛІЗНИЧОГО СТРАЙКУ

ВАШИНҐТОН, Д. К., 4. серпня. — На нинішній нараді міністерського кабінету не вирішено нічого у справі зелізничого страйку.

Длятого президент Гардинґ не буде покищо дальше інтервенювати у справі покінчення страйку шапменів, але вижде, поки справа сама настільки не вирівнається, аби обі спорячі сторони могли більше зблизитись і дати певні запоруки порозуміння.

ВИЖИДАЮТЬ, ЩО ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНҐ ВІЗЬМЕ НА ДРУГИЙ ТИЖДЕНЬ КОПАЛЬНІ УГЛЯ ПІД ДЕРЖАВНУ КОНТРОЛЮ

ВАШИНҐТОН, Д. К., 4. серпня. — З огляду, що недостача угля зростає в цілому краю, президент Гардинґ вважає своїм обовязком справи углевого страйку не відкладати, але подбати з усіх сил, щоб його як найскорше покінчити.

Він не тратить надії на скоре поладнанне і робить у сій справі безупинні заходи. Однак ізза впертости власників копалень годі дійти до порозуміння.

Президент Гардинґ, як кажуть в Білому Домі, не гадає довго ждати на полагоду углевого страйку, але коли до кількох днів не буде звороту до ліпшого, то він візьме всі копальні угля під державну контролю і буде під сею контролею добувати угле та розділювати рівномірно між публику.

СТРАЙКАРІ ВИПРОДУЮТЬ БОНДИ СВОБОДИ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 4. серпня. — Наплив бондів Свободи (Либерті бондз) на меньші грошеві суми із страйкових осередків в Шикаґо і в Питсбурґу, на грошевий ринок в Ню Йорку, показує, що страйкарі, видавши свої ощадности в готівці, зачинають вже видавати і надбані вчасі світової війни цінні папери. Се вказує, що робітництво вже болючо відчуває углевий і зелізничий страйк.

СЕНАТОР КАЖЕ, ЩО ДРУГІ СЕНАТОРИ ГОЛОСУЮТЬ ТАК ЯК ВИМАГАЮТЬ ЇХ БИЗНЕСИ

ВАШИНҐТОН, Д. К., 4. серпня. — Сенатор Ґудинґ, з Айдаго, вніс був резолюцію в сенаті Конґресу, в якій домагався доходження, оскільки сенатори, котрі голосували за наложенням високого мита (цла) на заграничну вовну, мають свої вовняні бизнеси в Злучених Державах, в яких інтересі голосували за високою тарифою.

Комісія сенату відкинула сю резолюцію.

ТЕЛЄФОНИ В ЦІЛІЙ АМЕРИЦІ МОВЧАЛИ ОДНУ МІНУТУ ПІДЧАС ПОХОРОНУ ЇХ ВИНАХІДНИКА

БЕДДЕК, Нова Скошія, Канада, 4. серпня. — Нині похоронено тіло винахідника телефону, Александра Ґрегема Белла, вечером при сумерку, на найвисшому верху гір східної Нової Скошії, на острові Бретон.

Вчасі похорону на одну мінуту замовкли всі телефони в цілих Злучених Державах і в Канаді.

ЯК СТОЯТЬ ЧУЖІ ГРОШІ?

НЮ ЙОРК, Н. Й., 4. липня. — Кождий слідуючий день виказує лише дальший упадок паперових гроший многих нових і давніх а побитих держав.

На нинішньому торзі грошевої біржі в Ню Йорку найгірше стояли АВСТРІЙСЬКІ корони. За одного американського цента давали 500 австрійських корон. Тисячка корон коштувала два центи. За одного доляра 50,000 австрійських корон. Міліон корон 20 долярів.

Потім дуже зле стояли ПОЛЬСЬКІ марки. За одного американського цента давали 70 польських марок. За 1 доляра 7,000 п. м. Міліон польських марок 135 долярів .

Далі дуже зле стояли царські РОСІЙСЬКІ рублі (большевицькі стоять ще далеко гірше і їх ніхто навіть не нотує). За одного доляра давали 3,500 російських рублів. Міліон рублів за 270 долярів.

Також дуже впали НІМЕЦЬКІ марки. За одного американського цента давали 7 німецьких марок. За одного доляра 700 н. м. Один міліон німецьких марок за $1.350.

УГОРСЬКІ корони продавано по 2,500 за 1 доляра. Міліон угорських корон 400 долярів.

РУМУНСЬКИХ леїв за 1 доляра давали 120. 1 міліон румунських леїв $8,000.

Добре стояли ЧЕСЬКІ корони. Одна чеська корона стояла 2½ американського цента. За 1 доляра 40 ч. к. Міліон чеських корон. $25,000.

МЕЖИНАРОДНІ ТРИБУНАЛИ ЩЕ ПРАЦЮЮТЬ В ГАЗІ.

В Газі, вже славній зі своїм межинародних установ, і тепер працюють два інтернаціональні суди, а то: постійний Світовий Суд та постійний Суд Мировий. Оба вони засідають в Карнеґійській Палаті Мира, званім так тому, що її фундував американський міліярдер Карнеґі.

Мировий Суд розбирає тепер суперечку межи норвеським та американським урядом за кораблі. Перед першим судом розбирається тепер неменче цікаве питанне, чи межинародна робітнича орґанізація має право робити пропозиції ріжним урядам державним, як вони малиби орґанізувати та розвивати рільничу продукцію.

КОРИСТАЮТЬ З УПАДКУ КУРСУ НІМЕЦЬКОЇ МАРКИ.

Наслідком недавного нового спаду ціни німецької марки в порівнанню з чужими грішми до Берліна та других великих німецьких міст почала зїздитися велика скількість заграничних, переважно американських та анґлійських, туристів, щоби скористати з обезціннення марки й запасти ся дешево найновійшим німецьким убраннем. Через се всі склепи з мужеським одіннем просто день і ніч переповнені покупцями зі границі. Навіть число зростає на диво: до одного Берліна за місяць лишень приїхало 32,000 чужинців.

АРЕШТУЮТЬ ЗА РОЗМОВУ ЗІ СТРАЙКОЛОМАМИ.

До одної поліцийної стації в Філядельфії приведено в четвер троє людий. Коли поліцийний урядник спитав їх за імена одна арештована сказала, що вона зветься Марґарета Майерс, і є по званню учителькою історії в Брін Мор Коледж; друга подала, що вона називається Една Серс та що вона теж учить історії в сій колеґії; третий арештант, подав своє імя як Стейсі Мей та сказав, що він вчить суспільної економії в тій самій школі. Він розповів історію їх арештовання. Він та його дві товаришки постановили розслідити, чи правда то, що кажуть робітники, що філядельфійська поліція арештує страйкарів лишень за те, що вони підходять до страйколомів та мирно намовляють їх до страйку. Вони всі троє підійшли до одної фабрики, в котрій тепер є страйк робітників, і тут відділився від жінок. По хвилі він побачив страйколома, і підійшов до нього поговорити з ним. Ледво він почав говорити, коли до них підійшов сержант поліції і спитав професора, чого він хоче від робітника. Професор розповів йому, хто він є і чого він хоче. Сержант мав на се сказати професорови: „Поговори зі ще одним, а я тебе арештую". Професор приступив зараз до другого, як лишень сей навинувався до нього, і полісмен сейчас арештував професора і професорки забрав їх на поліцийну стацію. По дорозі він не дозволив їм зателефонувати до свого адвоката і поводився з ними грубо.

Суддя увільнив жінки, а професора засудив на 12.50 долярів кари або 30 днів вязниці.

КАЖУТЬ, ЩО КАНАДІЙСЬКІ УКРАЇНЦІ ГРЕКО-КАТОЛИКИ ПРИГОТОВЛЯЮТЬ ДЕЛЕҐАЦІЮ ДО ПАПИ.

Канадійські ґазети пишуть, що недавно відбулось у Виннипеґу мітінґи грецько-католицьких Українців, на котрих обговорювано справу післання делеґації до папи римського, котра би заступилась за Українцями перед нахабностю католицьких Поляків у Галичині, Волині, Холмі і Поліссю, і католицьких Бельґійців і французів в Канаді. Ініціяторами, як кажуть, є др. Сушко і проф. Боберський. Вибраний на зборах комітет має займитись зібранням найменьше двайцятьтисячного фонду. 180 громад має зложити по сто долярів, а Братство св. о. Николая у Виннипеґу 2.000 долярів, разом 20.000 долярів.

Комітет має поручити д-рови Сушкови випрацованнє відповідних меморіялів до папи і протестів до археп. Сіннота яко відповідь на напасти Поляків. А коли буде фонд зібраний і робота готова, трох делеґатів виїде до Риму.

Також говорять, що еп. Будка має бути покликаний до Риму, бо десятий рік його урядовання скінчився.

Епископ Будка має поїхати до Риму здати звіт зі своєї роботи в Канаді і зробити предложеннє на будуче.

Згадана делеґація мала би в імени греко-католиків в Канаді — окрім старокраєвих справ поставити пані домагання що до дальших заряджень про орґанізацію греко-католиків в Канаді.

ГАЛИЧИНА НА ПОМІЧ ГОЛОДНІЙ УКРАЇНІ.

Акція допомоги „Голодній Україні" стрінулася з великим заінтересуванням в цілому краю. Ні перепони, ні переслідування нікого не залякали і з усіх усюдів пливуть обильні жертви. Ще ніодна акція не закінчилася так кольосальним успіхом, ніодна збірка не виказала таких сум, як остання. Іспит політичної зрілости випав на причуд ґарно!

З БРАЗИЛІЇ.

Дня 24./VI. читав п. Карланський в салі „Нар. Дому" в Прудентополи уривки з другої частини своєї повісти. Дохід з добровільних пожертвовань, призначений на допомогу українським студентам на еміґрації виносить 70$000.

ПРОФ. БРЕКЕН ПРЕМІЄРОМ МАНІТОБИ.

Проф. Джана Брекена, голову Манітобської Рільничої Колеґії, вибрали одноголосно нововибрані фармерські посли в Манітобі, в Канаді, своїм провідником і премієром Манітоби. Проф. Брекен приняв вибір під услівем, що буде мати свобідну руку в доборі членів кабінету.

На нараді фармерських послів, на якій вибрано провідником проф. Брекена, обговорювано також питанне про утворенє пшеничної ради. Посли були згідні в тім, що повинна бути скликана в як найскоршім часі надзвичайна сесія сойму в ціли одобрення федерального закона про пшеничну раду. Питаннє тільки в тім, чи можливо буде скликати сойм на час.

Премієр Норіс досі не зложив резиґнації. Кажуть, що забере яких три тижні поки він зі своїм правительством буде мати все готове до передачі новому правительству.

Новий премієр Манітоби має тепер 39 літ. Він уродився на фармі в повіті Лідс, Онтеріо. Свою молодість провів на фармі і вже молодцем пійшов до Рільничої Колеґії в Лідс, де так відзначився своїми здібностями, що скоро тільки скінчив школу, вислало його домініяльне правительство до Манітоби, як знаука насіння. Відтак через три роки був він суперінтендентом фармерських інститутів в Саскечевані; опісля професором управи землі в саскачеванськім університеті. В 1920 р. покликано його знову до Манітоби на становище голови Манітобської Рільничої Колеґії.

АВТОРІТЕТ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ -- СЛАБИЙ.

ПРАГА, 12. липня. „Камянець-Подільські „Вісти" в передовій статті пишуть:

„...Потрібно підкреслити, що авторітет в очах населення сільської і волосної влади дуже слабий....

..Потрібно усунути ненормальні явища, котрі існують майже на кожнім кроці иноді бували випадки, коли кожний міліціонер заарештовував голову сільської ради, або не рахувався з існуючими на селі порядками"...

ЛОЙД ДЖОРДЖ ОСТЕРІҐАЄ АЛІЯНТІВ ПЕРЕД ПЕРЕВОРОТОМ В НІМЕЧЧИНІ

ЛОНДОН, 4. серпня. — В нинішній бесіді в палаті громад сказав британський премієр Давид Лойд Джордж, що якби аліянти стали занадто натискати на Німеччину щодо сплати воєнних відшкодовань, так могли-б загнати її до розпуки.

Кроком розпуки був би в Німеччині або монархістичний або комуністичний переворот. З погляду Анґлії в сьому не було-б жадної ріжниці.

Наслідком перевороту в Німеччині було би богато клопотів в Европі, але гроший з того аліянти мати не будуть. А революційна Німеччина в осередку Европи, се інша річ аніж революційна Росія.

НІМЦІ ВИВОЗЯТЬ СВОЇ ГРОШІ З БАНКІВ В ПАРИЖІ

ПАРИЖ, 4. серпня. — Німецькі банки перенесли протягом останніх 48 годин около 70,000,000 франків з американських і других заграничних банків в Парижі до Голяндії і Швайцарії.

Кажуть, що Німці забрали гроші з Парижа ізза побоювань, що французьке правительство сконфіскує сі гроші для покриття німецьких довгів французьким підприемцям.

АВСТРІЯ ПРОСИТЬ АЛІЯНТІВ О ПОРАТУНОК

ПАРИЖ, 4. серпня. — Австрійське правительство вислало прошеннє до аліянтської Найвисшої Ради, щоби вона на нараді в Лондоні взяла під увагу критичне становище австрійської републики.

Австрійські диплльоматичні представники в Парижі і в Лондоні зясували тамошнім правительствам, що фінансова руїна Австрії грозить їй повним упадком, та що се мало би некорисний вплив на становище цілої Европи.

Австрійське правительство просить також о міжнародню позичку, у справі якої вона вже веде від кількох місяців переговори з американськими і британськими банкирами.

ЛОРД НОРТКЛИФ ТЯЖКО ХОРИЙ

ЛОНДОН, 4. серпня. — Власник лондонського Таймса, лорд Нортклиф, далі тяжко нездужає. Стан його здоровля грізний. Побоюються катастрофи. Ся тяжка недуга повстала у нього наслідком напружної праці й ослабленого серця.

ФАЙТ МІЖ „СЕЙМОМ" І ПІЛСУДСЬКИМ ПОКИЩО СКІНЧИВСЯ

ВАРШАВА, столиця Польщі, 4. серпня. — Новий премієр польського міністерського кабінету, Новак, одержав у „сеймі" значну більшість голосів при голосованню над признанням йому довіря.

Умірковані ґрупи, які хотіли спершу голосувати проти Новака, в останній хвилі змінили погляд і голосували за ним.

В сей спосіб скінчилась довга боротьба між „сеймом" і кабінетом, а радше між „сеймом" і Пілсудським.

ЛАТВІЯ НЕ ПРИЙМАЄ ДАРОВАНОГО ВОЄННОГО КОРАБЛЯ

РИҐА, столиця Латвії, 10. липня. — Французьке правительство подарувало Латвії воєнний корабель Гассар, який мала знищити згідно з постановою вашинґтонської розоружної конференції.

Одначе Латвія сього дарунку не приняла, бо не має гроший на покриттє видатку для удержання сього воєнного корабля.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ЗДОБИЧ НА УКРАЇНІ

БЕРЛІН, 21. липня. (Вл. кор. „Свободи"). — Центральна московська комісія повідомляє, що від початку кампанії до дня 8. липня с. р. забрано на території України з церков та монастирів 3 пуди 17 фунтів золота, 3,037 пудів срібла, 30 фунтів „польського срібла", 1,393 карати діямантів і богато перлів та іншого дорогоцінного каміння.

ПОВСТАНЦІ ОРУДУЮТЬ

БЕРЛІН, 21. липня. (Вл. кор. „Свободи"). — Міжстаціями Романів і Печанівка, на Волині, повстанці порозбирали шини на зелізниці і тим спричинили катастрофу швидкого поїзду, що їхав до польської границі. Забилось 14 душ, у тім числі кілька червоних комісарів, і тяжко поранено 19 душ. Остаточне число забитих не дається встановити, бо 4 ваґони, наповнені людьми, цілком згоріли.

КАЖУТЬ, ЩО ПРАВИТЕЛЬСТВО ПЕТРУШЕВИЧА ЗАКЛЮЧИЛО УМОВУ З БОЛЬШЕВИКАМИ

БЕРЛІН, 20. липня. — Тут підписано політичну умову між російським совєтським урядом і урядом Західної України д-ра Евгена Петрушевича.

Сю умову в імени уряду Петрушевича підписав др. Осип Назарук.

ЗАМІТКА. Ся чутка виглядає на видумку. Колиб дійсно большевики підписали умову з правительством Петрушевича, то їх собаки (газети) не гавкали-б на правительство Петрушевича. Бож вони дістають московські гроші і разом з грішми також вказівки, як і проти кого мають гавкати.

...Можливо, що большевики на спілку з поляками пускають такі чутки, як се вони вже нераз робили для своїх спільних інтересів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.7

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ У ЛЬВОВІ.

Заосмотрення наших інвалідів, живого доказу наших визвольних змагань і права на незалежне буття, стало питанням народної чести. Наші інваліди не є в тім щасливім положенню, — як борці народів, що мають свою державу і одержують від своєї держави заслужену і належну допомогу.

Польські власти, під котрими тепер знаходимося, не дають жадної допомоги українським інвалідам.

Тисячі інвалідів здані виключно на жертвенність нашої убогої суспільности. Треба признати, що наша суспільність іде дуже радо з допомогою і по спромозі складає жертви для своїх героїв. Та ця жертвенність не вистарчає на допомогу інвалідам по цілім краю.

Ви, Американці, добре знаєте і видите, як помагає Америка своїм борцям, своїм героям. Чи український інвалід не заслужив також на допомогу від свого народу?

Ми мусимо цілковитим інвалідам дати повне забезпечення.

Працездатним інвалідам мусимо дати можність заробковання.

Найдоцільнійшим способом прийти в поміч працездатним інвалідам то кооперативна організація. В тій цили основано на днях у Львові кооперативу „СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ".

Ця кооператива кладе собі за ціль силами працездатних інвалідів провадити варстати ріжного рода, саме відкрила шевську, кравецьку і шапкарську робітню у Львові, при вул. Зофії 25. для заосмотрення наших інвалідів в штучні руки і ноги заведено робітню протез під управою фаховців.

Рівнож мається на меті в найблизшій будччині заложення фабрики виробів кошикарських, картонових коробок. Провадити молочарські підприємства, доставу молока і масла до міст.

Мається на увазі навчання ріжного ремесла та допомога в основанню ріжних робітень. Для поширення рільної культури будуть провадитися курси рільництва, огородництва, садівництва та пасічництва. Закладати спільні оселі для інвалідів, лічниці та захисти. Провадити бюро посередництва праці для інвалідів. Відкривати свої філії і відділи по краю.

Одним словом, ця кооператива має здатним до праці інвалідам забезпечити працю, а тим самим можність істновання. Для осягнення висше наведених цілей потрібні фонди.

Союз українських інвалідів не просить жертви у громадянства, а звертається з зазивом до всіх, кому на серци доля наших героїв, вступати в члени Союза. Союз інвалідів є переконаний, що ціла наша суспільність і кождий свідомий громадянин стане членом Союза. Не буде рівнож ані одного товариства, кооперативи, читальні, церкви, котрі не стали би членами Союза.

Щоби дати спромогу кождому стати членом Союза означено оден уділ в висоті 1000 марок п. і 100 мп. вписового. Кождий має право зложити більше уділів, які остаються його власністю і може кождої хвилі такий уділ виповісти і зажадати звороту.

Така кооператива має певну у нас будучність і з одної сторони дасть працю інвалідам, а з другої тим, що вложать свої уділи гарний і певний дохід.

Цю кооперативу заложено на чеський взір. Хоч в Чехії помагає своїм інвалідам держава — то кромі того заложено інвалідські кооперативи, котрі мають ріжні фабрики, банки і т. д. і дають працю інвалідам, а уділовцям гарні дівіденди. В Чехії заложено ті кооперативи з ініціятиви американських Чехів. Ооюз інвалідів є переконаний, що й американські Українці, котрі мають в Америці нагоду бачити, що лиш промисл може дати свобідне життя, підуть нам на зустріч ів спільнім інтересі кождий американський Українець приступить по спромозі з найбільшим числом уділів, котрі послужать добрій справі і йому принесуть гарний дохід. Коли збереться достаточне число уділів то зараз приступимо до відкриття більшех фабрик і банку.

Даймо працю нашим героям. Наша народня честь наказує нам прийти їм з такою допомогою, щоби вони не проклинали свого окалічення через ціле життя. Український інвалід не сміє з витягненою рукою тинятись і просити милостині.

Ми є переконані, що кождий свідомий американський Українець піде на зустріч рідному промислови, сам вступить в члени і ще кількох приєднає.

До всіх американсько-українських товариств і комітетів звертаємося з горячим зазивом, щоби самі приступили з уділами і потворили у себе комісії для приєднування уділовців.

Вступаймо всі в члени Союза, а через то дамо працю нашим інвалідам, а Ваші гроші принесуть Вам дохід.

Уділи і вписове з рівночасним поданнем точної адреси, щоби кождому можна було вислати уділову книжочку, належить посилати: до десять долярів в листах рекомендованих на адресу: Союз українських інвалідів, кооператива у Львові, вул. Руська ч. 3.

Більші суми чеком через Краєвий Союз Кредитовий у Львові, Ринок 10. для Союза українських інвалідів.

Львів, дня 26. квітня 1922 р.

НАДЗІРНА РАДА „СОЮЗА УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ" КООПЕРАТИВИ З ОБМЕЖЕНИЮ ПОРКОЮ У ЛЬВОВІ:

Мирон Тарнавський, Зенон Лукавецький, Др. Іван Куровець, Марія Білецька, Евген Коновалець, Др. Бариляк Семен Український.

УПРАВА СОЮЗА ІНВАЛІДІВ:

Зиновій Пеленський, Д. Конюх, Др. Ст. Біляк, Осип Сідельник.

З. УКР. (ГАЛ.) ТОВАРИСТВО ЛІҐИ НАЦІЙ А КОНҐРЕС СОЮЗА СИХ ТОВАРИСТВ В ПРАЗІ

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи" з Европи).

Віденська з у. еміґрація працює після своїх сил і майже щодня відбуваються засідання і наради ріжних товариств і комітетів. Вся її енерґія звернена на визволенне рідного краю. — А хоч жиеся тут дуже тяжко, бо надзвичайно дорого (бохонець (звичайний) хліба стоїть 1530 корон, 1 літра молока — 800 К) то таки серця бідних біженців оживляє надія на окончну побіду і ся свідомість, що і серед злиднів еміґрації, вони сповняють сумлінно свій обовязок зглядом рідного народа.

Власне відбулось тут засіданнє **Ґенеральної Ради З. У. Товариства Ліґи Націй.** На тім засіданню складала звіт президія сего товариства: Др. Перфецький (през.), Др. Трильовський (віцепрез.) і Др. Марітчак (ґен. секр.) з участи з. у. делеґації у **VI. Конґресі Союза Товариств Ліґи Націй у Празі.**

Сей Конґрес закінчився для нас великою побідою, бо не лиш що **принято наше зах. укр. товариство до Союза,** але і принято, що. Сх. Галичину треба уважати **за окрему державно-правну одиницю** та висказано бажанне, щоби правне становище сего краю зістало в якнайскоршім часі **унормоване.**

Та найважнійший наш здобуток на тім конґресі полягає у сім, що тепер ми є допущені до великої міжнародної орґанізації та маємо до розпорядимости **трибуну,** з котрої можемо проголошувати своє право на державну независимість, виказувати наші кривди та **демаскувати наших ворогів.**

І для того зрозумілим стане для всіх, чому Поляки з таким „запалем ґодним лепшей справи" боролися проти нашого допущення і чому вислали вони в бій одного з найзручнійших своїх дипльоматів — проф. Дембінського, котрий уживав всіх звісних польських штучок і арґументів, щоби чужинців збити з пантелику і цілу справу затемнити. — А мав він до помочи еще молодого графчука Лося та лікаря Др. Поляка з Волиня.

На наше щастє і наші делеґати показалися добрими грачами, що уміли кожду польську штучку зручно відпарувати, а кождий польський арґумент — ослабити.

Помагав їм не мало сей факт, що вже на весну сего року явилися від нашого товариства п.п. Перфецький і Марітчак у Мінхені, де засідала тоді президія („бюро") Союза і там представили наші бажання і жалоби. А лучилося так, що те засіданнє у Мінхені Поляки прогавили і нікого на нього не післали. Члени президії Союза, не бентежені польськими крутійствами радо признали нам слушність і не лиш обіцяли нам внести на принятте нашого товариства до Союза, але і поставити внесеннє на вибір спеціяльної комісії, яка би занялася спеціяльно галицькою справою.

Довідавшися про ті наші успіхи у Мінхені польська преса піднесла крик і зараз зачато пускати контраміни, щоби на Конґресі у Празі справа не пішла вже нам так легко.

Се було зараз пізнати, як лиш наша делеґація зійшлася у Празі з прочими участниками Конґресу.

Наша делеґація обіймала окрім згаданих вже трех панів з Відня, еще і посла Семаку а надто з Праги проф. Др. Лозинського (голови там. філії), ректора Колессу та Др. Давидовського (знає 8 мов, межи ними японську) та К. Гладія (знаменито знає мову французьку). Дуже помагав брат його Андр. Гладій (оба студенти), що дуже скоро і уміло виконував роботи на машині до писання.

Головними інспіраторами делеґації були п.п. Перфецький та Марітчак, люде молоді, дуже гладкого поведення товариського, що між західними Европейцями дуже високо цінить́ся. — Ці оба — чуд-див доказували своїм спритом та поворухливостю. На кожду пльотку пущену Поляками найшлася зараз летючка, що їх дезавувала. І так в Італійців вмовили Поляки, що Сх. Галичина вже віддана Польщі на 25 літ, других пуджано, що ми маєм неможливі апетити, бо хочемо і Волиня та Холмщини і т ин.

Що до справи Волиня і других укр. земель був. Росії на захід від лінії рижського договору, то справа представлялась ось як:

П.п. Перфецький і Марітчак будучи у Мінхені внесли на руки Президії Союза обширний меморіял обстоюючий ідею **„Галицько — володимирської Держави",** так як укр. землі, що тепер власне опинились під Польщею обіймають власне майже всі землі, що до тої держави колись належали. Польща не має до тих земель ніякого права а злучені разом — становили би справдішний Піемонт з уваги на цілу соборну Україну. — Меморанд був дуже основно оброблений і попертий історичними, етноґрафічними та статистичними даними.

В Празі — не можна вже було виходити з такою концепцією коли під впливом Поляків запитано наших делеґатів, чого вони властиво домагаються, вони виказалися статутом товариства, в котрім кажеся, що воно виступає в обороні всіх зах. українських земель, але передовсім **Сх. Галичини.**

Та тут не можу промовчати про сю погану ролю, яку на службі Поляків відограв петлюрівський посол у Празі, Славінський, власне з нагоди оборони сих західних, але позагалицьких укр. земель.

Діло було ось яке: Живучі у Відни Наддніпрянці заложили еще перед роком товариство ліґи націй, так що вже в жовтни 1921. на засіданню ґенер. ради заг. Союза у Відни ухвалено щоби на Конґресі Союза у Празі поставити внесеннє на принятте Вел. Укр. товариства до Союза. З уваги на се, що межи обома товариствами моглоби прийти до компетенційного спору щодо Волиня, Холму, Підляша та Полісся — президія гал. товариства відбула спільну конференцію з президією Вел. Укр. товариства, на котрій та послідна президія заявила, що не буде мати нічого проти сего, коли Галичане обіймуть оборону і тамтих земель окупованих Поляками.

Се і зрозуміле, коли возьмеся на увагу що у виділі Вел. Укр. Товариства сидять майже самі Петлюрівці (Кедровський, Лотоцький, Шелухин і др.), а Петлюра як звісно з Поляками в союзі та Холмщини певно від них відбирати не буде.

На превелике диво галицьких делеґатів в Празі, на другий день по тім, коли вже Вел. Укр. Тав.-ство (за попертєм Поляків) принято до Союза тов. ліґи нац. — п. Славінський яко голова вел. укр. делеґації запросив гал. делеґацію на спільну конференцію, котра відбулася в льокалю гал. делеґації, а після хитрого пляну п. Славинського — зачалася власне о г. 3. попол. то є власне в хвилю коли на горі, в салі чеського пантеану розпочиналося пленум Конґресу.

П. Славинський явився на спільній конференції з двома товаришами: Лоським та Бочковським, що знані з приязного настрою для Галичан. Зато славинський виступив надзвичайно ворожо, і покликуючись на якесь письмо свого виділу у Відни — зажадав, щоби Галичане не важились займатись Волинем, Холмщиною і пр., бо се належить до компетенції їх, вел. укр. товариства. На случай, коли би Галичане на се не згодились він загрозив **публичним протестом на Конґресі.**

Галичане зробили на таку заяву великі очи та піднесли, що вони хотя-не-хотя примушені обмежити свою діяльність. Їх впрочім такий виступ Славинського ані раз не здивував: було-ж се загально відомо, що п. Славинський — крім безмежного лінивства і лукавства відзначався ще й повною залежностю від польского посла у Празі і як еще мав авто (забране безправно членови директорії Андрієвському) то воно, пристроєне синьо-жовтим прапорцем днями цілими вистоювало перед польським посольством, де п. Славинський лично діставав інструкції і „наставленія".

На згаданій конференції гал. делеґати Колесса і Трильовський висказали перед п. Славинським надію, що тепер, коли тел. укр. товариство вже приняте до Союза — він сам запевне порушить справу польських ґвалтів на Холмщині, як забирання і висаджування у воздух церков і т. ин.

Славинський на таке скрутився та зачав пленичити, що „вони" еще не мають писемного повідомлення (!) про принятте і старався всіми способами продовжити конференцію.

Се якось не подобалось Др. Марітчакови і він нічого не говорячи вийшов з комнати і сходами побіг на гору, до салі „Пантеону", де вже розпочалось було друге пленарне засіданне. І добре зробив, бо власне почув, що справу приняття галицького (з. у.) товариства пропонують **відложити на будуче** (то є на инций, новий конґрес).

Не стративши притомности він зараз забрат голос і плавною французькою мовою спротивився рішучо такій штучці, на котрій аж надто було видно сліди ниток польської інтриги.

Др. Марітчака піддержав делеґат французький Еннесі, референт професор Сеферіядес (Грек) попер також нашу справу, і вона відійшла знов до одної з комісій! Замах Поляків не удався, штучка Славинського — також!

Будьщобудь наше товариство, зглядно його делеґація — мусіли в Празі обмежитись лише до Сх. Галичини, так що ані меморанду в справі ляцьких ґвалтів на Холмщині і Волині і т. д. (зладженого А. Жуком і Др. В. Залозецьким) ані меморанду про Лемківщину і другі землі поза лінією Керзона (зладженого Др. Трильовським) не внесено. На се буде час пізнійше, при других нагодах, коли ми вже виступимо як рівні з рівними.

Виратувавши справу бодай хвилево на повній раді, треба було добре пильнувати справу в так званих пятій і першій комісії. Виводи др. Марітчака і Др. Лозинського а не менше горяча промова молодого нашого приятеля Француза Турнея та взагалі симпавія, яку наші делеґати здобули для нашої справи — помогли нам і тут до побіди.

Вони роздавали брошури і мапи, та видавали що хвилі нові летючки. Крім того на вечірних приняттях у бурмістра, в президента торг. палати, у мін. Бенеша і т. д. навязували вони знакомства і дружні зносини, так, що коли нарешті прийшла наша справа на пленум реферувала леді Ґледстен, то обі резолюції зістали приняті одноголосно і серед ґрімких оплесків.

Навіть Поляки голосували за нами, однак з якимсь застереженнєм, що однак голова не приймив до відома.

Не голосувала лише чомусь Еспанія, а Чехи, Югослави, Румуни (мала антанта) та Росія — були не присутні. Се було тому, бо Чехи вже день перед сим вийшли з Конґресу, протестуючи в сей спосіб проти його ухвал в справі націон. меншостей. Чехи як звісно — сіли на імперіялістичного коника і дуже не люблять, щоби хтось чужий заглядав у се, що вони зі своїми меншостями (Словаками, Німцями, „Руснаками" і ин.) роблять. А тимчасом приняті конґресом т. зв. **резолюції Дікінзона"** жадають для меншостей автономії, зрівнання язикового і т. ин. а що найважнійше дозволяють **„Союзови народів"** не лише наглядати над виконуваннєм постанов міжнародних договорів що до меншостей, але також відсилати справи надужить перед **„Інтернаціональний Трибунал".** Чехи заявили на се, що такі постанови нарушують їх державну суверенність, а Поляки, Румуни, Югослави — всі з ґустом прилучились до них, бо всі вони устискають своїх національні меншости!

Будь-що-будь вислід Конґресу Союза товариств ліґи націй закінчився для нас повною побідою, а що найважнійше зроблено дуже много в напрямі аґітаційнім і пропаґандистичнім та навязано богато вузлів приязни. Спільна подорож до Пільзна, для оглянення тамошного славного бровару та б. фабрики гармат, а тепер рільничих приладів (підчас війни було 36.000 робітників, а 5.000 уряд., тепер всього 12.000) дала змогу еще більше наблизитись до себе, ба — навіть пісні укр. співати мусіли Українці своїм новим приятелям.

А річ цікава, що колишні виступи **„укр. капелі"** і при тій нагоді дали зауважати корисні наслідки для укр. нац. справи, так як многі з чужих делеґатів бували колись на концертах сеї капелі і через се вже були прихольно до нас настроені.

Віцепрезидент бельґійського сенату Ляфонтен і його жінка — примали навіть членів капелі у себе дома. Знаючи, рівночасно з конґресом відбуваються в Празі гостинні представлення укр. театру Садовського з Ужгороду обоє, старші вже Бельґійці на другий день по Конґресі цілий вечер розїжджали по Празі і питали, де є „український театр". Та таки не допиталися, а то тому, бо сей театр виступав у Празі під назвою „русінски", а не „украінски". А мусіло так бути, бо він і там в Ужгороді мусить зватись по чеськи „русінски" а по нашому „руський", бо так мусить діятись з уваги на ще темних „Русинів". многих — хоч не всіх ворожих Чехів, а ще більше ворожих Словаків та кацапів!

Треба зазначити, що делеґація з. у. товариства ліґи націй старалася і факт гостинних виступів укр. театру використати для своєї справи.

Зараз на перше представленнє („Запорожець за Дунаєм") закупила вона ряд льож і крісел і роздала карти межи чужинців. На жаль — засідання протягнулось так довго в ніч, що чужинці сим разом не могли були прийти.

Зато прийшли декотрі з них на „Не ходи Грицю". Пєса та, виведена з великим мистецтвом дуже їм подобалася і вони не могли доста налюбуватись укр. уборами, співами та танцями, подивляючи надто темперамент артистів.

Окрім леді Ґлєдстен до найбільших приятельок наших поміж Англійцями належить пані Деґдел, котра знаєся також з Др. К. Левицьким та Др. Витвицьким. З Французів найзавзятійше боровся за нашу справу ректор париського універсиетету Павло Апель.

Справа наша в зах. Европі була би далеко ліпше спопуляризована, коли би була „укр. капеля" ліпше про се подбала. А вона тимчасом ані нот укр. пісень на продаж не мала, ані укр. типів (видівки) та карт реоґр. України (нпр. на програмах) не ширила. Одним словом — повна індолюнція.

Великою хибою було, що наші делеґати не розпоряджали ані французьким ані англійським виданнєм **II тому Кровавої Книги,** котра описує між иншим страшні звірства Ляхів на Гуцульщині. Сей том вийшов вправді, але **лише по українськч** і то аж в 5.000 примірниках! Чи не лучше було видати лише в 1.000 прем. — бо однако до Галичини вступу ся книга не має, а за решту видати французький та англійський **витяг,** де би були зібрані і освітлені аркійші факти? А так — хоч 2 роки від сих злочинів минає — наші делеґати ані в Женеві ані в Монахові, ані в Ґенуї, ані в Празі не могли цілком користуватися такими знаменитими способами пропаґанди! Чи і коли се страшне опущенне буде направлене — не знати! Та самі наші американські земляки повинні використати сей II. том „Кровавої Книги" і видати бодай невелику брошуру в англійській мові, оперту на матеріялах поданих у сім томі!

Нехай спробують, а вдячність цілого нашого покривдженого народа — буде для них велика!

Належалоби еще сказати дещо взагалі про Товариства Ліґи Націй. Є вони **горожанським доповненнєм „Союза Народів",** котрий доси носить занадто вже клеймо союза народів-побідників, так що нпр. доси Німеччина не є його членом. З осібна французький союз товариств ліґи націй та мира напирає на **універзальність** „Союза Народів" і на інституцію **міжнароднього трибунала.**

Уряди попирають взагалі дотичні товариства ліґи Націй і дають їм відповідні субвенції, передовсім на участь в конґресах і засіданнях заграницею.

На чолі цілого Союза стоїть був. італійський міністер сенатор Руфіні. — Головою анґлійського товариства є сер Ґрей, а почетним головою прем. мін. Лойд Джордж.

На чолі французького союза стоїть звісний політик Буржуа, а почетним головою є сам президент республики Мільран! Таке дієсь і в прочих державах і тому вплив тих товариств є дуже значний, а конґреси їх Союза є знаменитою світовою трибуною для покривджених народів. — Поминувши борби Болгар з Греками та Сербами та декотрих инших народів, і Полякам дісталась порядно на пражськім конґресі від делеґата Литовців!

Коли маєм яке товариство ліґи націй позискане для нас, то маємо через се готового нашого оборонця перед дотичним правительством. — Лорд Сесіл радив Др. К. Левицькому, щоби нашу справу не віддавати під опіку англійської парляментарної опозиції (щоби могло робити „злу кров" у правительства тай більшости парляментарної) але власне в руки **анґ. товариства ліґи націй,** котре стоїть на боці.

Додам еще що представники Еспанії і Китаю дуже рішучо стояли в Празі по нашім боці, а пані Гатаяма була дуже мило здивована, коли Др. Давидовський заговорив до неї по японськи.

Найблизші етапи для гал. (з. у.) товариства — се тепер конґрес у Відни і засіданне Ґен. Ради в Будапешті. Требаж перепертп вибір комісії для ствердження ляцьких звірств!

Нехайже і Браття в Америці не забувають на се товариство а після змоги — поможуть йому. (Адреса: Westukrainischer Verein der Nationalitaten Ligen in Wien VIII Strozzigasse 32).

Клим Обух.

БРАТИ--АМЕРИКАНЦІ!

Дайте працю Українським Інвалідам!

Вступайте в члени „Союза Українських Інвалідів" — кооперативи з обмеж. порукою у Львові.

Один уділ виносить 1000 мп. (тисяч марок польських) і 100 мп. (сто марок п.) вписового, можна складати і більше уділів.

Від уділів виплачується девіденда!

Можна зажадати звороту уділу кождої хвилі.

Уділи слати на адресу: „Союз Українських Інвалідів", Львів, вул. Руська ч. 3. II. пов. — або чеком для „Союза" через „Краєвий Союз Кредитовий", Львів, Ренок ч. 10. I. пов.

Львів, 11. липня 1922 р., вул. Руська ч. 3. II. пов.

Олександер Колесса.

ГІРКЕ СЛОВО.

— Куда-ж ви ся сірі гуси
Збираєте?
Доріженьки далекої
Не знаєте!—

— Однаково загибати
У дорозі,
Або дома із голоду
На морозі.

— Ой чого ви бідні люде
Виходили?
Панські стрільці всі дороги
Обступили.

— нема в світі таких стрільців
І не буде,
Та щоби їх боялися
Бідні люде!—

— Ой верніться бідні люде
Від границі:
Дістанете за день жнива
Сніп пшениці.

Ой верніться бідні люде
В свої села:
Без вас панам годинонька
Не весела.

Ой верніться бідні люде
В свої хати:
Нема кому панам з поля
Позбирати!—

— Де-ж ви тоді, приятелі,
Пробували,
Як з голоду наші діти
Умлівали?

Ой як ви нас принимали
На зарібки,
Не мали ви тоді серця
Ані дрібки.

Не знали ми поратунку
Ні потіхи,
Як жиди нас виганяли
Із під стріхи.

Хоть голодно і холодно,
Болять ноги,
Не будемо вертатися
Із дороги.

Не дай Боже за те кари
Та над вами,
Що пустили нас по світі
Ви з торбами!

Хоть будете каятися
Без облуди,
Тоді для вас поратунку
Вже не буде.

Бодай же ви не зазнали
Та ніколи,
Як то тяжко покидати
Рідне поле!

Бодай же ви не зазнали
І на віки,
Як то тяжко йти світами,
Як каліки!

Бодай же вам не снилося
Серед ночи,
Як то гірко вандрувати
В світ за очи!...

ФОНД ГОЛОДУЮЧИХ

(Через „Свободу")

В. Ч. з Amsterdan, N. Y.	$3.00
Анна Зборовська, з Orange, Conn.	5.00
Разом	$ 8.00
Попередно оголошено	24.00
Загальна сума	$32.00

В НІМЕЧЧИНІ.

(Від власного кореспондента).

Атентат на Ратенауа, котрою жертвою впав один із найспосібнійших людий нинішної Німеччини, викликав у Берліні і в широких кругах німецького населення легко зрозуміле схвильовання.

Багато людий цінило незвичайні спосібности покійного як письменника, механіка, промисловця і політика, як чоловіка, котрий мав вироблене імя в світі і до котрого не без довірря відносилися навіть французи. Був це виїмковий тип капіталіста і великого промисловця, котрий не затратив вродженого ідеалізму і цей ідеалізм умів щасливо вязати зі своїми великими підприємствами. (Його фірма належала до найбільших у світі).

Отсе обурення по причині злочину на особі Ратенауа підхопили ліві партії, обвинувачуючи правих, особливо монархістів, немов то вони спричинили цей сумний факт.

Обурення вибухло спонтанічно, як буря проти правих, котрим закидувана намір повалити республіку і привернути назад цісарство.

Похорон Ратенауа перемінився в демонстрацію робітників, котрі покинули фабрики і виступили в демонстраційний похід. Правительство стрівожилося. Порозвязувано всілякі праві організації і товариства, поприпинювано багата несоціялістичних дневників, заборонено всілякі збори, національні свята, військові наради, почались ревізії і арешти, в арешті в райхстаґу явився **виїмковий закон для охорони республіки.** Це не закон, а ґрупа законів, поміж котрими єсть не тільки охорона міністрів, послів і визначних політиків, але й амнестія для політичних провин, поповнених між 4 серпнем 1920 а 31 груднем 1921 року, а також службова праґматика для урядників, яка в значній мірі обмежувала горожанські права цих останніх. За провини проти цілости й ненарушимости республіки цей виїмковий закон предвиджує високі кари, аж до кари смерти включно і ставить обжалованих не перед звичайним судом, а перед виїмковим, зложеним з суддів неюристів, а ляіків, покликаних президентом держави.

Тому, що цей закон про охорону республіки зміняє, і то значно, обовязуючі постанови німецької конституції про вольність преси, товариств і зборів, про свободу переконань горожанських і т. д. то для його ухвалення треба більшости дві-трети усіх послів райхстаґу. Такої більшости правительство Вірта не має. До того Баварія поставилася рішучо проти такого гострого проєкту і заявила, що вона його не прийме бо це противиться її суверенности. Настала кріза. Робітники, щоб поперти ухвалення цього закону і натиснути на правих почали страйкувати і за грозили навіть ґенеральним страйком. Ситуація робилася тривожною. У воздусі появилася гроза домашньої війни. Марка німецька стала летіти в низ, а доляр піднявся був небувалої висоти. **За оден доляр платили 560 німецьких марок!** Разом із тим піднялась дорожнеча, котра загрожувала катастрофою неробітничому населенню. Подорожіння предметів поживи осягнула рекорд. Молоко, мясо, хліб, масло, яйці стали сто раз дорощі, як були перед війною, а деякі предмети, як білля, чоботи, одяги і т. д. подорожіли разів 200 до 300!

Гроза економічної катастрофи вплинула на втихомирення політичних пристрастей.

Райхстаґ почав лагодити свій гострий проєкт законів для охорони республіки. Але і для ухвалення злагодженого проєкту більшости дві-трети не було, бо ґабінет Вірта взагалі більшости не має; він тримається тим, що раз підпирають його то з ліва незалежні соціялісти, то з права національна партія, то знов баварська народна паяртія. (сам Вірт Баварець).

Щоб поширити теперішну правительственну коаліцію соціяльні демократи більшости (Mehrheits соціялісти) звернулися до незалежних соціял-демократів (Unabhangige), щоб вони приступили до правительства. Ці згодилися і таким чином прийшло до злуки обох соціялістичних таборів у Німеччині. Тільки комуністи осталися осторонь, але їх сила раз ураз маліє, мимо значної підмоги і підпори з боку російських большевиків. Злука німецької соціяльної демократії може мати безперечно дуже велике значіння для дальшого розвитку Німеччини, хочби тим, що здержить акцію комуністичну і причиниться до більшої карности і єдности робітництва, але з другого боку тая фузія (злиття) викликала потребу суцільного фронту серед партій горожанських, котрі дотепер були дуже розбиті і ходили ріжними дорогами.

І так центрум і демократи, на віст, що незалежні соціялісти згодилися увійти до правительства, заявили, що вони згодяться на те тільки тоді, як до правительства буде принята також німецька народна партія. Щоб приступлення німецької народної партії зробити можливити, центрум і демократи вплинули на неї, в тім напрямі, що вона заявилася проти терору і політичних мордів і згодилася обороняти нинішний республиканський устрій і стояти на ґрунті Ваймарської конституції. Та зединені соціялісти під впливом професіональних робітничих союзів, мимо того поставилися до народної партії неприхильно, заявляючи, **що закон про охорону республіки може бути принятий лиш виразно республіканською більшостю і що народна партія до такої більшости не підходить.**

Супроти того виринула ідея розвязання райхстаґу і розписання виборів. Але це грозило знов новими заворушеннями і непевностю, чи з нових виборів вийшлиб сильніщими соціяльні демократи, чи горожанські круги, бо того нині ніхто предвидіти не може. Соціялісти стоять за виповненням Верзальського договору в границях можливости, горожанські партії вважають виповнення неможливим і домагаються ревізії і тая думка чимраз більше поширується серед широких кругів Німеччини, які терплять великі тягарі податків і дорожнечі з тої причини, що треба платити великі суми реперацій.

Тоді правительство Вірта звернулося до антанти з просьбою о мораторію для рати, яку Німеччина мала заплатити антанті 15 липня в сумі 32.107.397 марок німецьких золотом і щоб відсунено також дальші рати на роки 1922, 1923 і 1924. Репараційна комісія антатська, котра на підставі 234 параґрафу Верзальського договору мала право дозволити на таку мораторію, відповіла, що вона розгляне просьбу німецького правительства, але безумовно вимага заплачення рати з 15 липня в сумі 32.107.397 марок золотом, — і Нмеччина тую рату заплатила.

Таким чином правительству Вірта не вдалось скріпити свого престіжа облегченнєм фінансових тягарів Німеччини і тимсамим ослабити горожанських партій в користь соціялістичного бльоку.

Ситуація представляється нині так, що проти зединеного соціялістичного фронту, зединюється фронт горожанський. На щастя надходять ферті райхстаґу і наразі до зудару немусить прийти, а чи прийде до нього після ферій, це рішать переговори правительства з партіями, дальший хід подій у Німеччині, а врешті світова політика, себто, чи антанта зрозуміє важке положення Німеччини, чи не зрозуміє. Як зрозуміє і дасть їй пільги у сплаті величезних тягарів, котрих властиво жадна держава в світі заплатити не може, то Німеччина заспокоїться і поправить своє економічне положення а як ні, як Франція дальше буде стояти на своїм непримиримім становищу, то в осени, коли не скорше, можна сподіватися всього найгіршого.

Жуківський.

Г. Райдер Геґард.

ВИПРАВА ПО АФРИКАНСЬКІ СКАРБИ.

(Продовження).

(10)

Загублені через пригоду з диким козлом.

З гуркотом, що нагадував грім, міріади блискучих копит здіймали страшенну куряву, і великі табуни розбігалися на менші гурти, бачучи, що до них наближається їх ворог, людина.

Вони посувалися окремими невеличкими купками і довгою темною чередою, відходячи що раз далі від скаліченого звіря, який незабаром опинився сам як палець на весь широкий простір.

Їздці знались за його слідами, поки пан Кліфорд, що значно випередив свою дочку, не опинився коло нього мало що не поруч. Тоді сердешна звірина, загубивши голову, вхопилася останнього способу. Вона миттю обернулася, похилила голову і побігла просто на мисливця. Пан Кліфорд схопився правицею за рушницю і стрілив на одчай. Куля поцілила звіря, але не змогла його спинити. Його низько спущені роги вдарили коняку по ногах, і за хвилину коняка, людина і звір разом качалися по землі.

Беніта, що була пристала кроків на пятьдесять, злегка ойкнула, але не встигла ще вона порівнятися із татом, а він ужестав, сміючись, на ноги зовсім цілий і здоровий. Коняка теж намагалася встати, але скалічений звір не міг уже встати; він хотів знятися на передні ноги, жалібно застогнав, хижо озирнувся навколо і перекинувся мертвий на землі.

„Я ще ніколи не бачив, щоб гну умів так боронитися", — промовив пан Кліфорд.—„Щоб йому не знаю що! Либонь моя коняка кульгає через нього".

Вона справді кульгала, бо звір дав її по передніх ногах, хоч, на щасте не тяжко. Пан Кліфорд привязав до ніг забитого звіра свою хустинку від носа, щоб відогнати круків, і злегка накрив його клаптями сухої трави, маючи на думці, коли буде змога, прислати по нього пізнійше; по сім він сів на свою криву коняку і поїхав до хури. Але виявилося, що вони заїхали далеко дальше, як їм здавалося, і виїхали на правдиву, як вони подумали, дорогу, тільки опівдня. Не бачучи, однак ніяких слідів, вони поїхали назад, сподіваючись побачити розпряжену хуру; але їхали одну милю і другу, а хури таки не було. Нарешті, помітиши свою помилку, їздці знову вернули назад і, доїхавши до того місця, де вони втрапили на дорогу, взяли цабе. Тим часом небо вкрилося хмарами, і в третій годині по полудни над ними зчинилася туча з страшенним вихром, з потоками ледяного дощу, — першого весняного дощу — і з дужим вітром, що проймав їх наскрізь. По зливі настала неприємна прака, і почав насувати туман, який що раз більше густійшав з приходом сумерку.

Становище їздців було надзвичайно погане. Зблукавши з дороги, зтомлені, голодні і мокрі до нитки, на зморених конях, з яких один кульгав, вони блудили по голих горбах. Нарешті доля трохи зглянулась над ними. Під час заходу сонця сонячне проміння продерлося на кілька хвилин крізь туман і вказало їм, якої їм треба держатися дороги. Вони звернули своїх коней і знов їхали вперед, поки не зробилось зовсім темно. Тоді спинилися, щоб перепочити, але почули, що не витримають холоду і згинуть до ранку, і рішили їхати далі. Раптом коняка Кліфорда почала кульгати так дуже, що він мусів злізти і взяти її за повід. Вів її, йдучи уряд з дочкою і гірко нарікаючи на свій нерозум, що допровадив Беніту до такого неприємного становища.

„Се дурниця, батьку", — відповідала вона зморениим голосом, бо почувала себе надзвичайно зтомленою. „Все се не має жадної ваги; хіба не все одно, чи смерти серед гір, чи серед моря, чи в якімсь иншім місці!"

Над Леопардовим проваллєм.

Вони чвалали долі зовсім на одчай. Беніта задрімала на коні, але прокинулася, зза від виття гієни, яке почулося зовсім близько коло них, другий раз через те, що кінь спіткнувся і впав на передні ноги.

„Котра тепер година"? — спитала вона нарешті.

Її батько запалив сірник і поглянув на годинник. Була саме десята година; вони кружляли вже пятнадцять годин, без їди й далеко від фіри. Часами пан Кліфорд, що знову сів на коня, стріляв з рушниці. Незабаром в його лишився тільки один набій, але, зобачивши при сірнику змучене лице своєї дочки, він стрілив в останнє, хоч в його було дуже мало надії хоч на якусьтам підмогу серед сієї страшної пустині.

„Поїдемо далі чи чоді?" — спитав він.

„Мені все одно", — відказала вона. Тільки як я спинюся, то мені здається, що се вже буде на завжде. Краще поїдемо далі".

Тим часом дощ перестав, але туман був такий, як і перше. Тепер їм здавалося, що вони їхали серед рослиння, бо по лиці їх раз-по-раз било мокрим листєм. Знесилені до краю, вони сунули вперед, поки кінь Беніти раптом не спинився; її здавалося, що чиясь рука вхопила коня за повід, коли раптом якийсь чоловічий голос промовив зовсім близько коло неї з помітним чужоземним акцентом:

„Mein Gott! Куди ви їдете?"

„Я хотілаб знати", — відповіла вона, немовби крізь сон.

В сей мент місяць виплив зза хмар, і Беніта уперше зобачила образ Джекоба Маєра.

При світлі місяця його зверхній вигляд не справляв неприємного враження. Йому було літ яких сорок, не дуже високий на зріст, сухий і хвавий, з клинчастою, чорною борідкою, він мав рівні правильні риси, жовтаво-блідий вид, що не чорнів навіть на африканськім сонці, і темні променясті очи, які то згасали, то розжеврювались від якогось внутрішнього жару. Про те, не зважаючи на страшенну втому, Беніті почулося в нім щось таке що й відштовхувало й лякало її, — щось дике, жорстоке. Вона чула, що він був повний невгамованих бажань і честолюбних намірів, і що його ніщо не моглоб спинити, коли він захоче досягнути своєї мети. Він зразу загомонів, опановуючи її увагою.

„Якась щаслива думка спонукала мене, щоб вийти до вас на зустріч. Хоч ні; не думка, — а як се в вас зветься? — Ага, інстинкт. Певне, ваш розум кликав до мого розуму, звучи його на допомогу. Погляньте-ж, куме Кліфорде, куди ви завезли свою доньку. Ось гляньте, дивіться!" додав він, вказуючи по перед себе.

Вони нахилилися вперед, вдивляючись в пітьму. Просто перед них чорніла страшенна безодня, дна якої не можна було доглянути, хоча й світив місяць.

„З вас поганий мандрівець, Кліфорде; треба було сим дурним тваринам зробити ще один крок, і в долині лежалоб два оберемки скрівавлених тіл з потрощеними кістками—еге-ж, там на камінні, на 500 стіп завглибшки. Ге! ви обоє були-б сьогодні міцно заснули!"

„Що се за місцина?" — спитав уражений Кліфорд. — „Леопардове провалє?"

„Так, так, воно самісіньке — Леопардове провалє. Ви весь час їхали його хребтом, а не долиною, як вам здавалося. Се певно, що мене осяяла щаслива думка, що вийшла з голови сієї молодої панни, вашої доні, — бо вона з тих людей, що здатні на вроки, я сього зовсім певен. Се сталося зі мною зовсім несподівано; я почув наче хто мене потяг кийом; я шукав за вами, довідавшись, що ви загубили фіру. Раптом, щось наче сказало мені: „Біжи на вершечок Леопардового проваля, біже, не барися". І я погнавсь, не зважаючи ні на пітьму, ні на скелі, не звертаючи уваги ці та туман, ні на дощ, і опинився тутечки у ту хвилину, як ви надіхали, і зразуж схопив за повід коня сієї пані".

„Вірте мені, ми вам дуже вдячні", прошепотіла Беніта.

„В такім разі, и тисячу разів задоволений. Ні, я сам вдячний вам — я сам, що спас вам життє, через ваші уроки".

„Уроки, чи ні, але все добре, що добре кінчається", — нетерпляче встряв в розмову пан Кліфорд.

„Дякувати Богови, звідси не більше як три милі додому. Чи не покажете ви нам дорогу, Джекобе? Адже ви завжди добре бачите в пітьмі?"

„Так, так", — відповів він схопивши уздечку Беніти, своєю дужою, білою рукою. „Е! моя коняка піде сама за нами, хоч знаєте, простромтіь руку крізь її повід, — о так. Теперенька, Кліфорде, гайда, і не бійтеся вже нічого. З Джекобом Маєром ви не зазнаєте ніякого лиха".

Вони почали сходити з гори. Маєр більше не балакав, уся його увага, здавалося, була зкупчена на відшукуванню безпечних стежок, по яких коні моглиб іти, не спотикаючись. Беніта також мовчала; вона думала про чоловіка котрий ішов поруч неї, а котрого вона не могла зрозуміти. Одно тільки вона зрозуміла: що вона раптом стала необхідною для сієї людини, не так, як то буває звичайно, а зовсім інакше. Їй примріялось, що воназ сієї хвилини була звязана на віки зо всіма метами його життя, адже була необхідною для їх досягнення; що вона була тієюж таки істотою, яку він розшукував впродовж багатьох років, єдиною істотою, яка могла засвітити у тій пітьмі, що була круг його.

Нарешті вони допхалися до рівного місця, яким поїхали далі. Там перебрели струмок, і, віхавши в ворота, раптом спинилися перед дверима хати з освітленими вікнами.

„Ось, нарешті, ви дома, панно Кліфорд", — виговорив своїм співучим голосом Джекоб Маєр „ і я дякую Богови, що мені пощастило довести вас сюди цілу".

(Дальше буде).

НА ПОМІЧ БІДНОМУ АРТИСТОВИ.

Приятелі бідного українського артиста в Ню Йорку, д. МИХАЙЛА ЗАЗУЛЯКА котрому лікарі порадили виїхати в гори для поратовання здоровля, просять отсею дорогою земляків в Америці, щоби своїми датками допомогли йому в сьому хвилевому горю.

Жертви проситься посилати на адресу: „SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Виказ жертв буде поміщений у „Свободі".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДІТРОЙТ, МИШ. Бр. св. Ів. Хрест. від. 292 У. Н Союза, пов.ідомляє, що звичайний мітинг товариства відбудеться о 12. годині в пол. в недулю, дня 13. серпня в гали парафіяльній на Кліпер ул. На порядку нарад суть дуже важні справи. Не явившийся член заплатить кари 50 ц., урядник $1.00. — Д. Запотічний, предс.; П. Кізел, секр.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Бр. св. Стефана, від. 391 У. Н. Союза, повідомляє, що мітинг відбудеться у второк, дня 8. серпня, в церковній гали при Сусекс і Ґрін стр. Кождий член має явитися під карою 50 цнт., а урядник 1 дол. — Щоби приєднати членів до братства і до У. Н. Союза, будеться принимати нових членів через сей місяць до Братства без вступного, а до У. Н. Союза за половину вступного. Бр. св. Стефана друге з ряду найстарше в Джерзи Сити. За 50 цнт. місячної вкладки член побирає 5 дол. тижневої запомоги в разі слабости і 100 дол. посмертного. Най кождий член припровадить хоть одного члена то дістане нагороду від У. Н. Союза. — Вписуйте і діти до Молодечого департаменту У. Н. Союза. — К. Сандович, предс.; Г. Павлик, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

СТРАЙК ТКАЧІВ.

Хочу подати загалови дещо про великий ткацький страйк в Манчестер, Ню Гемшер.

Страйк почався 22. лютого, 1922. Причиною страйку було те, що компанія оголосила знижку платні робітникам о 22½%, то є на 22½ цента від доляра і прибільшеннє праці з 48 на 54 годин тижнево. На страйк в Манчестер вийшло 18,000 робітників.

Страйк відбувався спокійно. Фабрики всі стояли, пикетовці спокійно щодня коло всіх брам пикетували. Аж тому три тижні в понеділок компанія, до котрої належуть усі фабрики у Манчестер, запустила одну фабрику, сподіючись, що люди вернуть до роботи, в ній, а потім в других. Однак штучка її не вдалась. Робітники стоять непохитно при своїм проти зниження платні і прибільшення годин. Коли компанія отворила одну фабрику, в котрій працювало перед страйком 1.-500 людий, то „скебів" вернуло около 50. Тепер заборонили тут пикетованнє. Фабрика йде вже три тижні, але в ній робить всего яких 300 людий, вже разом з босами і форманами.

Полагодженнє страйку тут трудне, бо цілий уряд як: майор міста, чіф поліції, ґубернатор; стоїть за компанією Всі вони дуже противні робітникам. Страйком провадить Джеймс Стар, заст. президента злученої юнії ткачів в Америці. Він приїхав сюди зі стейту Ню Джерзи, і на тій основі йому заборонено говорити на публичних мітинґах юнійних, бо він мовляв не є ситізеном того стейту, а другого. Скорого полагодження страйку неможна сподіватися.

Л. Сисин.

ЧОМУ В ЛІТІ ГОРЯЧО І ДУШНО.

Чому в літі почувається на цілім тілі жар та духоту і чому всяка жива тварина шукає прохолоди? Зичайно думається, що се спека — горячий літний воздух — так жарить і душить і що штука в тім, аби не допустити до себе тої спеки і горяча з надвору.

На ділі так не є. Навіть в літі в тяжку спеку все таки воздух буває холоднїщий від людського тіла, значить не може його огрівати. Нормальна температура тіла доходить близько до 99 степенів (Фаренгайта) і відомо, що до такої міри воздух мало коли й мало де нагрівається. А від нестерпного жару і духоти людина терпить, хоч на дворі лиш 90, 85 або навіть лиш 80 степенів горяча, значить богато менше як в ній самій.

Діло в тім, що тіло огрівається не зовні, а з середини. Людське тіло похоже на машину, яка функціонує лиш тоді, коли її неустанно отоплювати. Топливом є ті харчі, які людина споживає. Вони людське тіло раз у раз огрівають і людина мусить раз у раз збуватися того горяча, яке творить в її тілі їжа. Навіть нічого не роблючи людина мусить спожити на день яких 2400 колорій корму. Хто працює, той потребує 500 або 1000 колорій більше. Той корм витворює стільки-ж колорій горяча, якого людина мусить позбутися. Значить вона мусить що години збутися що найменше 100 колорій або приблизно стільки жару, скільки його дають чотири звичайні електричні лямпочки. І „охолодитись", то не значить охоронитись від спеки зовні, але збутися того горяча, яке раз у раз твориться в людськім тілі. Коли те горячо сходить з тіла, тоді людині стає холодно. Коли-ж ні, тоді її душно і жарко.

Горяча може зійти з тіла двома дорогами. Найсамперед, воно переходить на окружаючий воздух і саме тим скорше чим холоднїщий той воздух. В зимі, коли воздух дуже холодний, людина мусить навіть завиватися теплою одежою, аби теплота не вступала з тіла занадто скоро. Чим воздух теплійший, тим помаліще він переймає ту теплоту. Потрохи навіть теплий воздух її ще переймає і таким способом тіло охолоджується, але коли се не діється також скоро, як скоро твориться теплота в тілі, тоді людина починає почувати жар і духоту, Коли-ж температура воздуха дійде до 99 степенів, значить перевисшить теплоту тіла, тоді він очивидно зовсім вже не може стягати тої теплоти в себе.

Окрім того теплота сходить з тіла другою дорогою, а саме з водою, коли людина пріє і вода з шкіри парує. Кварта води забирає з собою 500 калорій тепла. Та се діється лиш тоді, коли вода з шкіри випаровує у воздух. Коли-ж воздух мокрий, парний, значить просяк парою до того, що більш води вже не приймає, тоді вода з шкіри не може парувати і таким способом теплота теж не сходить з тіла і людина нарікає, що її душно і горячо, хочби навіть температура на дворі не була висока.

РОБІТНИК ЗГИНУВ ВІД ЕЛЕКТРИКИ.

Дня 20 липня вд електрики згинув Никола Льорик. що працював в Грейт Фалс, Ман., Канада, в контракторської фірми Фрейзер Брейс Ко. Випадок, як оповідають свідки стався так:

В ночи перед сим випадком грім ударив в машину і спричинив се, що з електричних дротів обсунув ся інзулятор. Однакож сего недобачено і коли рано пущено в рух машину, яка підносила камінє, та ріжні тягарі, а при якій обслугував Льорик і коли він діткнув ся ланцуха, який дотикав ся голих електричних дротів, електрика його убила. Сейчас зачали його ратувати і протягом трох годин викликували штучний віддих, однакож без успіху. Померший мав 24 роки. Його одна сестра є в Виннипеґу, а друга в Пайн Ридж, Ман. Тіло перевезено до Виннипеґу до погребового заведення Томсона.

Петро С-кий.

ПОДОЛЯНКА.

На замку у Соломирецьких нині гучно, весело! Цеж їх одинока дочка Олена виходить за муж за молодоґо, хороброго сотника Спису!

Гей, гарнаж бо це пара молодят! Вона білолиця, румяна наче розцвіла рожа; як спогляне чорним оком, то геть десь аж в души прошибне. Вдалася — як кажуть люде — на славу Поділля, на потіху старому батькові, що душу віддавби за любу дитину.

А сотник — це хват козарлюга! Стан високий, в темному оці молодеча сила, що якого хочеш перелякає ворога! З шаблюкою зріс він, з шаблюкою здружився. Ось і тепер: обіймає вже свою любу жінку, а карі очі що хвилини падуть на вірну шаблю, що аж проситься до лицарського боку, до кріпкої долоні!

— Щасливий Богдан! — говорять гості.

— Ґарна пара! — говорять старші і пригадують собі свої юні дні, що ніби сон пройшли. А були такі гарні... І кождому в думках прогадалася його молода жінка — От минулося! пропало...

Музика грає весело. Молодь радо танцює... Старші розмовляють.

— За здоровля молодої пари! — Викликнув весільний староста.

— Многає літа! — відгукнулися гості і сотка повних чаш зударилася — вихилили до дна. А це знак щирости.

Відізвалися сурми, бють литаври, з рушниць і гармат стріляють для втіхи. Всюди радість і втіха — вино і мід розгрівають кров, серце веселять.

— За козацку долю і за нашу волю! — викликнув сотник із цілої груди.

Задрожали замкові стіни і пили всі — бо і як не пити? цеж за долю, за золоту волю.

Де щира охота, там не питай про міру! і розум утопиться в щирих обіймах.

Не було облудних між весільними гостями. Куриться з козацького чуба, не статкують ноги і земля з небом у танок пішла — так крутиться і хитається!...

— Не сила, пане брате! На погибель ворогам України! Хай жиє козацька доля! Проклятий Лях! Стережіться Ляхи! Подусимо! Зітремо на нюх табаки!

І неодин де стояв, там і повалився сердега, руками обняв ногу від стола, бо думав, що обнімає друга свого Опанаса чи Степана.

— — — — — — — —

Гей! Щож це там за тупіт, аж земля дуднить і стогне?

Дикий свист у воздусі, а ще дикійші крики.

— Замкова сторожа чує крізь сон — але підхмелена не знає, що це таке діється... Козаки-молодці у сні мріють про веселі пригоди!

А на дорозі до замку показався їздець: доїхав до брами і з усієї сили викликнув: Ляхи! —

— „Ляхи!" — повторили замкові мури.

— Ляхи! Хто живий, за мною! — Викликнув сотник Списа. Вірна шаблюка заблисла у кріпкій його руці.

— Ляхи... — шептала гарна Олена, і зімліла зісунулася на долівку.

Бачит Списа жінку.

— Не час... не пора! — викликнув — за мною! — і вибіг, а за ним гості, котрих протверезило слово: ворог.

———о———

І не мала сила йшла на Поділля, а йшла під проводом кровожадного Вишневецького. Ой, пролив він уже вкраїнської крови.

На карому коні їде польський старшина Солецкі, хоробрий вояк. Його шаблюка увихається, де найбільша небезпека. Падуть голови козацькі...

Не встоятися малій залозі козацькій перед такою ляцькою навалою. Та найважнійше це перестрах; цеж все так ненадійно, так скоро сталося.

Впала замкова брама під тяжкими ударами. Леєтся кров...

Все пропало! — Чути крик розпуки, а на найвисшій вежі замаяла полська хоругов.

В найгустуйшій суматосі, де ворогів сила на нічо не здалася, стоїть сотник Списа . Його шабля несла смерть за кождим ударом, стріл не хибив... та дарма ворог натирає все більшою силою! — Ще хвилина і все страчене!

Звернувся до батька Олени:

— Тату! бороніть її, а я стрілою полечу і дасть Бог вирву вас з нещастя.

— Іди — сказав старець спокійно. — Хиба по трупі мойому дійде Лях до моеї дитини!

Стиснув Списа руку сивоуоком глянув на вікно кімнати, де свій рай оставив — сів на вороного і наче лискавка пролетів з другого боку замку.

Засвистали ляцькі кулі, та це не здержало відважного козака. Він проклоном кинув ворогови в лице ворога і з степу широкому.

— — — — — — — —

На замку панами Ляхи.

Дикий їх вереск роздирає душу вміраючих, котрих повалив меч наїзника.

Тече кров. Купи трупів завалили замкові рови, не мало їх також на замковому подвірю.

Кинулися до грабіжі. Рвуть, обдирають, палять, навантажують вози чужим майном, забірають і нищать збрую й оружє замкове.

З одної тільки вежі чути ще стріли — останьої таки не може ще здобути ворог.

— Що, ще там!? — скрикнув Лях Солецкі і наче дикий звір скочив до залізом окованих дверий.

Рубайте їх! — крикнув. — І почали вдаряти тяжкими топорами. Впала остання запора на камінну долівкуі відслонила гарний але й серце роздираючий образ.

Над зімлілою дочкою стоїть старий, сивоусий батько і грізно глядить у вічі ворога, готовий змірятися з ним. Останній вистріл пістолі димиться ще, що ще плюнув у лице якомусь відважному Ляхови, котрий ломив крату у вікні. Немає вже ніодного набою! Та чоло старенького батька грізне! Ціла його стать так і каже, що тільки по його трупі веде дорога до гарної Олени, ще гарнійшої у цьому міжпів-смерти, що крильми своїми отінив її.

Перший до кімнати війшов Солецкі. Перший доглянув старого батька і красавицю.

— Старче! Кинь твій меч! Волос тобі з голови не впаде, на це тобі моє шляхотське слоо!

— Геть мені відсіля! вороже проклятий! Не затроюй воздуха твоїм злочинним віддихом! — скрикнув як не свій старий батько. — Ще мало вам крови і сльоз неповинних, що ллються по всій Україні.

— Та хлопе смердячий! — роздалися крики польського вояцтва — Ти важишся отворити твій гайдамацький рот до нашого вельможного пана! — І заки ще Солецкі й міг оглянутися, або й може перешкодити — вже труп старого батка впав до ніг Олени, начеб ще й тепер хотів боронити приступу до неї.

Один погляд вистарчав Олені, щоби зрозуміла своє нещастя... Лискавкою схопила батьківську шаблю, кидається на Солецкого.

— Гинь проклятий за смерть мого батька старенького! — Але вістре відбилося об спису вояка, що так спас свойого пана.

Бачить Олена свою недолю. Як підкошена упала знесилена в руки ворога.

— — — — — — — —

В степу широкому, над Дніпром рікою розложений козацький табор.

Здалека пізнаєш свобідних синів України! Гамір, веселі вигуки, брязкіт шабель, голос бандури і нута сумної думки — все це разом зливається в чудову гармонію степової свободи, що як степ широка, як Дніпро, пишна прославляла козацький рід!

Біля ватри, між кітлами запашного кулішу і запіканки, засіла громада козацька, весело розмовляют. Тільки старий Тиміш сидить невеселий крутить довгий вус і щось півголосом сам до себе говорить.

— Що так задумався, пане брате! Випий чарку, веселійше буде! — каже один з козаків, і подає старому.

Тиміш випив і поклав біля кітла.

— Ох, братця! Тиміша, як бачу, і чарка вже не розігріє! Випив гей воду тай ще більше посоловів.

— Що йому сивуха! — докинув другий козак — чи то він мало перелив її?! Його моглиби хиба розігріти стріли і кулі ляцькі чи татарські.

Тиміш задріжав.

— А що не казав я! На саму згадку йому вже якось не тоє... Що, батку Тимоше, не розвеселиш з нами души?

— Погано братці! — відізвався Тиміш і зітхнув тяжко. — Чи тільки немає якого лиха на Вкраїні! бо вже не дармо мені так моторошно...

— А хто зна — добавив козак Семен, котрий лише потягав люльку, а до розмови зовсім не втручався. — Ми тут так засиділися, що світ міг би завалитися, а ми й не знали би тут про те. Кат зна пощо лежнем тут лежимо, кашу псуємо надармо.

— Правду каже Семен! — притакнув хтось з гурми. — Старий ватажок, вже й перестарівся...

— Таки так! Чого ждемо? черева аж під ніс і дір у холошнях!

Тут уже всі загуділи гей бжоли в улію.

— Хлопці молодці! — мовив Тиміш — не по козацьки у вас! Самі ви вибрали старшину, тож вам слухати його волі й приказів. Старий Чуприна не заспить — це дарма і козацької слави не запропастить! Він тепер міркує...

— Мудро сказано, — викликнув хтось із гурта — його воля! звично: вибраний старшиною!

— Та це правда... звичайно... а всетаки, воно стид сидіти чорт зна чого на степу!

— Гей! щоби теж погуляти з ворогом і перемити шаблюку у ворожій посоці!

— Не довго ждати на це — пробормотів Тиміш. — Якось погано складається, і лихо не мине...

— Або що? Тимоше! — обізвалися козаки й обступили його довкруги. — Може знаєш що?

Але не було часу на відповідь. Инша громада козаків, з радісними окликами вела гостя козака до табору.

— Здоров був, пане Списо! — викликнули товариші, коли пізнали сотника у новоприбувшому. — Слихом слихати! Що там на Вкраїні?

— Злє братця! — сумно відповів Списа.

— О! Чи Татарин пійшов загоном?

— Не Татарин, а Ляхи під проводом Вишневецького посуваються все дальше. — Та нищуть усе довкруги ще гірше Татарина.

— А ми тут лежнем сидимо?! — викрикнуло все козацтво. — І вістки про це чорт мав тут у козацтві. От на що ми зійшли, на дрантигузів — спасибі ватажкові! Геть з ним до біса!

— В погоню, браття, за Ляхом! Не даймо козацької слави на сміх і на наругу!

З куріня вийшов старшина.

— Чого кричите! — викликнув — мірку перебрали?

— Перебрали з твоєї ласки, пане отамане, і тобі слава, Лях руйнує Вкраїну нам під носом!

— Що ви? подуріли на радощах?

— А ось, питай пана сотника.

— А! здоров був друже! що тебе від молодої жіночки приводить до нас у степ?

Списа поважно поклонився отаманови і козацтву.

— Панове молодці і ти батьку отамане! вислухайте мене і давайте поміч. Проклятий Вишневецький з великою силою рушив на Вкраїну. Села й міста у згарищах... кров ллється рікою, багато наших людий на полях конає... Ось саме замок мого тестя здобув відділ Вишневецького під проводом Солецкого, все знищили, не знаю, що з моєю жінкою...

— Смерть ворогам! — викликнуло козацтво, розюшене оповіданнєм Списи. — На Ляха! — грізно кричали й вимахували кривими шаблюками.

— Наллємо ми їм гарячого сала за шкуру!

— Панове молодці! — звернувся отаман до козаків. — Не так склалося, як гадалося. Знав я, що Ляхи йдуть великою силою на Вкраїну. Та цього не сподівався я, щоби вони так скоро пройшли такий кусень дороги. Хотів я приклятих загнати у матаю, та бач инакше зложилося. Погано, але ще не пропало! Втікати-ме ляцька собака!.. А хоч і заховався би де у своїй буді-кріпости, то викуримо його!

— Здоров батьку! — викликнуло врадуване козацтво і тисячі шапок полетіли в гору.

— На Ляхів! на Ляхів! Хай жиє Чуприна!

Отаман з осміхом вдоволення вклонився козацтву. А як трохи притихло, мовив:

— Підемо на них двома шляхами. Я в степу підганяти-му собак, а ти, пане Списо, підеш з більшим відділом на замок, освободити жінку.

Списа схилив голову. В його оці мигтів огонь, рука стиснула шаблюку, аж в пальці впилася йому рукоять.

— Жий нам отамане! Здоров веди нас! — кричали козаки.

І за годину сини степу пропали в травах і бурянах. Тільки відгомін козацької пісні доносився до синього Дніпра.

— — — — — — — —

На замку панами Ляхи. Смуток довкола. В кімнаті Олена, сама одинока замкнена. Жаль серце стискає їй за убитим батьком, за любим Богданом. На долівці засохла батьківська кров. Горе! горе! а деж її милий, чому не прилине освободити її з страшних ляцьких кигтів? Ні, він не згинув! Серце її віщує: він жиє... прийде! вирве її з ляцької неволі...

— — — — — — — —

Хто це відчиняє двері до її кімнати?

Боже! це знова Лях Солецкі. Боже ратуй! додай сили. А він глядить на неї жадним оком, доторкається рук, лиця її, він убийник її дорогого батька...

Ні! ні!

Зимний піт облив її, серце в груди завмерло, зуби затиснулися, а сльози немає, не в силі просити гарна Подолянка ласки у ворога...

Солецкі осміхнувся і руку простяг, наче обняти хоче її.

Олена зірвалася як дика.

— Га, змиє плюгава! не досить тобі було моїх мук.

Зір її впав на кинжал... з дикою радістю схопила страшну зброю.

— Гень проклятий! — викликнула і затопила сталь у груди Солецкого.

Добра сталь пристала до ляцького серця...

— — — — — — — —

На замку тишина. Попите польське війско спить глибоким сном...

Оподалік від замкну, схиляючися продирається військова дружина. Продирається так тихо-тихесенько, що подумав би ти, що це не люде а духи якісь. Дерева скривають їх тінь, що слабо відбивається від місячного світла.

По переду відділу двох людей: їздець і піхотинець.

Станули. Списа — бо він це був — задрожав, коли вже був перед самим замком.

За кілька хвиль замок купався у ляцькій крови. І крикнути не дали козаки ворогови.

Сторожа кинулася мерщій на ратунок свого пана Солецкого. Метнулися до його кімнати. Та там його немає. Деж його шукати? Побігли до кімнати, де була Олеса — може він там. Та не добігли вже там. Ще скорше найшовся там сам Списа. Згинули з його руки.

Побіг Списа до кімнати а за ним вірне козацтво

— Олено! — викликнув Списа і скаменів.

Козаки також станули перелякані. Гляділи на трупа Солецкого, на трупа старого батька Олени, на кров.

— Боже! — скрикнула Олена і більше не могла й слова промовити.

— Олесю! — ледви промовив сотник і хиткою ходою підійшов до жінки.

Обняла Олена мужа, сльози покотилися їй.

І розповіла Олена йому як її батька вбили жовніри Солецкого, як він замкнув її тут у кімнаті біля трупа батька, щоби так зробити її податливійшою для своєї волі, як отсе щойно тепер у ночі увійшов був до кімнати, щоби опаганити її честь жіночу і як згинув за це з її руки.

— — — — — — — —

Гонять козаки по степу розбите війско польське, луна пожежі підноситься високо, розяснює темну ніч.

І на замку радість — але радість змішалася зі смутком.

Біла замку виросла висока могила і в ній поховали козаки старенького батька Олени, що так хоробро боронив чести своєї дочки.